

САНХҮҮ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИХ СУРГУУЛЬ
ӨДРИЙН ХӨТӨЛБӨР
СОЁЛ ИРГЭНШИЛ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ТЭНХИМ

ЭСЭЭ

Сэдэв: *Өөрийн нэрний учир*

Хичээлийн нэр: ...Монголчуудын нийгэм соёлын хүн судлал .....

Хичээлийн код: HSS111

Анги, Групп: 614

Гүйцэтгэсэн: ..... Г.Бэлгүтэй /B19FA1126/

Шалгасан: ..... Ц.Гэрэл /Ахлах багш/

Огноо: .. 2021/02/28 ..

Улаанбаатар. 2022

Өөрийн нэрний утга

Дуудуулах нэр, эцэг эх, төрсөн нутгаа хүн сонгож төрдөггүй. Тиймдээ ч монголчууд насан туршид нь дуурсагдах нэрийг үр хүүхдэдээ өгөхдөө ихээхэн анхаарч, тунгаасны эцэст ямар нэгэн учрыг бэлгэдэж нэр хайрладаг байна. Магадгүй энэ нь бидний дунд он удаан жилийн турш хэлэгдэж ирсэн, цаашлаад итгэл үнэмшлийн гүн шинж агуулах “Амны бэлгээс ашдын бэлгэ” хэмээх үгтэй холбоотой байх. Эцэг эх нь үр хүүхдээ сайн сайхан амьдраасай хэмээх амны өлзий бэлгэ, үр хүүхэд нь ч өөрийн нэрний учрыг ашид даган мөрдөх бэлгэ дэмбэрэлд л нэр оноох ёсны цаад санаа буй. Тэгвэл олон зууны түүхтэй “Бэлгүтэй” нэрний цаана ямар учир агуулагдана вэ?

Ихэнх монгол эцэг эх нар хүүхдэдээ нэр оноохдоо ямар нэг хэлнээс (Төвд, Санскрит, Монгол гэх мэт) өлзий ерөөж өгөх, мөн хэн нэгэн түүхэн алдартан, чухал ач холбогдол бүхий хүний нэрийг дууриадаг байна. Миний хувьд эцэг эх минь монгол түмний бахархал, Монголын түүхэн дэх хамгийн нөлөө бүхий хүн болох Их эзэн Чингис Хааны эцэг нэгт дүү болох Бэлгүтэй баатрын нэрийг шилэн хайрлажээ. Аав маань монгол үндэсний бөхийг ихээхэн сонирхдог бөгөөд Монголын нийгэм, соёлын түүхийг шимтэн уншдаг нэгэн юм. Магадгүй түүний учир Монголын Нууц Товчоонд Улсын бөх (одоогийнхоор улсын аварга цолтой бөх) хэмээн гардаг Бэлгүтэй баатрын нэрийг хайрласан байх.

Миний бодлоор түүхэн хүний нэрийг хайрлах, ялангуяа аливаа хэлнээс буулгахад хүндрэлтэй, зөв дуудлагаар бичигдсэн эх сурвалж нь хомс үгийг сонгон, орчин цагийн монгол кирилл үсэг рүү хөрвүүлэн нэр хайрлах нь эцэг эхийн минь хувьд хүндхэн даваа байсан байх. Энэхүү нэр нь Уйгаржин монгол бичгээр буюу Бэлгүтэй эсвэл Бэлгүдэй хэмээн хөрвүүлэгддэг байна. Монгол улсад одоогийн байдлаар Бэлгүтэй нэртэй 536, Бэлгүдэй нэртэй 296, Билгүүдэй нэртэй 756, Билгүүтэй нэртэй 325, Бэлгүүтэй нэртэй 51, Бэлгүүдэй нэртэй 86, Билгүтэй нэртэй 140, Билгүдэй нэртэй 166 иргэн байгаа нь надтай ижил бүхий утгатай 2000 гаруй хүн байна. Гэтэл яагаад ийнхүү олон хэлбэрээр бичигдэж байгаа нь миний сонирхлыг татав. Монголын Нууц Товчоонд Чингис хааны дээд өвөг Бөртэ Чонын удамд Добу Мэргэн нь Бэлгүнүтэй хэмээх хөвүүнтэй хэмээн гардаг бөгөөд уг нэр нь олон арваны турш ам дамжин яригдсаны дүнд Бэлгүтэй хэмээх нэрний уг гарвал нь болсонд би хувьдаа итгэдэг. Гагцхүү найман зууны турш уг нэр нь тодорхой эх сурвалж үгүйгээс болж, ам дамжихын хэрээр хувьсан өөрчлөгдөж олон хэлбэрээр бичигддэг болсон байх. Хэдий зөв бичвэрийг нь дагах нь зөв ч тухайн үгний цаад утгыг ойлгох нь илүү чухал билээ.

Хэн нэгэн хаад, хатад, түүхэн алдартны нэртэй байх нь надад тэдний бүтээсэн өвийг мөрдөх, онцгой шинж чанарыг даган амьдрахыг зорилгоо болгох ёстой мэт санагдана. Бэлгүтэй баатрын түүхээс хуваалцвал тэрээр Есүхэй баатрын Сочигол хатнаас төрсөн бага хөвгүүн бөгөөд бие томтой, бяраа чадалтай, цэргийн эрдэмд чадварлаг нэгэн байжээ. Бэлгүтэй баатар нь Тэмүжинд Монгол аймгуудыг нэгтгэх үйл хэрэгт идэвхтэй тусалж, Тэмүжин түүнийг алсын хараатай, гүн бодолтой хэмээн үнэлж, чухал хэргийг даатгуулдаг байв. Бага балчир байхдаа би өөрийн нэрний учрыг тунгаадаггүй, “Монголын Нууц Товчоо”-г товчхон уншчихаад, эцэг минь намайг Бэлгүтэй баатар мундаг чадварлаг, бяраа чадвар ихтэй бөх болоосой л гэж хүссэн юм байна даа хэмээн боддог байв. Гэвч би балчир цагаасаа бие сулдай, өвчин салдаггүй хүүхэд байсан бөгөөд мундаг бөх болохыг өөрийн хувьд боломжгүй зүйл гэж бодож, бодолдоо аавынхаа

итгэлийг алдлаа хэмээн бодож явсан минь Монголын Нууц Товчоог дахин уншсанаар дуусав. Миний нэрний утга зөвхөн тэр хүн шиг, гавьяа шагнал, онцгой шинж чанартай байх албагүй. 1289 онд Бэлгүтэй баатар нь Зүрхиний Бүри бөхөд мөрөө цавчуулж, хүнд зовууртай байсан ч миний төлөө ах дүү нар минь муудалцах хэрэггүй хэмээн садан төрлөө ятгаж, эв найртай байхыг чухалчилсан түүхтэй. Энэ явдал нь би Бэлгүтэй баатар шиг хэдий бэрхшээлтэй нүүр тулгарсан ч шантралгүй, хэрүүл маргааныг үл тоон ямагт эв нэгдлийг чухалчлах ёстойг сануулна. Өмнө дурдсанчлан Чингис хаан нь Бэлгүтэй баатарт хэнээс ч илүү итгэдэг байсан бөгөөд Тэмүжин Бөртэ Үжинг богтлон авах, Боорчийг урин авчрах, байлдаанд чухал санаачилга гаргах, агтач, шадар хамгаалагч, хулгайн худлын заргыг шийдэх зэрэг чухал үйл хэргийг даатгадаг байсан нь би Бэлгүтэй баатар шиг хэн нэгний итгэлийг алдахгүй байх нь хамгийн чухал гэж үзэх ёстойг мөн сануулна. Цаашлаад зөвхөн бяр чадал гэлтгүй аливаад алсын хараатай, гүн бодолтой, хэн нэгний түшиг тулгуур болох, хэн нэгний итгэлийг үл алдах зэрэг Бэлгүтэй баатрын шинжийг дагах, өөрт бий болгох ёстойг ухаарав. Түүнчлэн Бэлгүтэй баатар нь 1271 онд нас нөгчсөн хэмээн үздэг бөгөөд 100 гаруй насалсан нь урт удаан амьдрах ерөөлийг агуулах ажээ.

Монголын Нууц Товчоог гүнзгий судлан, өөрийн нэрний утгыг ойлгох, яагаад энэхүү нэрийг бэлэгшээж, амьдралын зорилго, өөрийн онцгой шинжийг бүрдүүлэх ёстойг ойлгосон минь магадгүй миний амьдралын хамгийн чухал ухаарлуудын нэг байх. Аливаа алдартан, түүхэн хүний нэрээр цаг үргэлж дуудуулах нь тэрхүү хүний бүтээсэн өв соёлыг ашид санах, онцгой шинж чанарыг нь өөртөө бий болгох утгыг агуулна. Бэлгүтэй гэх нэр олон хэлбэрээр бичигддэг ч Бэлгүтэй баатрын үлдээсэн өв, амьдралын түүхээс сургамж аван, магадгүй түүний нэрийг дахин нэг удаа түүхийн хуудаснаа үлдээх нь амьдралын минь бас нэгэн зорилго болсон юм болов уу.